

Trivsel og usikkerhet på Tøyen: En studie av foreldrebilder av et løftet byområde

Comfort and discomfort at Tøyen: A study of parents' experiences of a revitalized urban area

Vanessa Nyagoha Idland Kadasia

Arbeidsforskningsinstituttet, Oslomet

vanessa.nyagoha@gmail.com

Bengt Andersen

Forsker I, Arbeidsforskningsinstituttet, Oslomet

bengt.andersen@oslomet.no

Astri Margareta Dalseide

Arkitekt, Kåmmån arkitekter

astri@kamman.no

Sammendrag

Siden 1970-tallet har myndighetene med ujevne mellomrom forsøkt å trekke flere ressurssterke husholdninger til Tøyen, med den hensikt å skape større befolkningsvariasjon og redusere de sosiale forskjellene mellom Oslos østkant og vestkant. Et av de mest kjente offentlige tiltakene er *Områdeløft Tøyen*, igangsatt i 2013. Også næringsaktører synes å ha fått fornyet interesse for Tøyen som investeringssted. I løpet av de siste årene har Tøyens attraktivitet økt, og området har fått en tilstrømning av unge middelklassebeboere. Bostabiliteten til denne gruppen synes imidlertid å være lav, og tidligere studier påpeker at den høye flyttehyppigheten på Tøyen fortrinnsvis er et resultat av at mange majoritetsnorske barnefamilier flytter. Gitt de politiske målsetningene og Tøyens urbane karakter ønsker vi å besvare følgende spørsmål: Hvordan oppfattes et heterogent og «endringsutsatt» område som et passende oppvekststed av middelklasseforeldre? Vår studie baserer seg først og fremst på dybdeintervjuer med nåværende og tidligere tøyenbeboere, samt fagpersoner som skolefolk og politi. For å fylle ut bildet trekker vi dessuten på vår egen spørreundersøkelse til beboere og utflyttere. Ved å se nærmere på hvordan Tøyen vurderes som bo- og oppvekststed, kan dette være en inngang til bedre å forstå noen av de underliggende betingelsene som utfordrer den ønskelige bostabiliteten.

Nøkkelord

flyttemotiver, nabolagsvurderinger, barnefamilier, indre by, områdesatsing

Abstract

Since the 1970s, government has periodically attempted at attracting resourceful households to Tøyen, in order to increase social mix as well as reducing the social inequalities between the eastern and western parts of Oslo. One of the most known public measures is an area-based initiative termed Area Lift Tøyen, initiated in 2013. Recently, businesspeople seem to have a renewed interest for Tøyen as a place to invest in. Tøyen's attractivity has increased in recent years, and there has been an influx of young middle-class residents. However, the residential stability of this group is low, and previous studies have identified that the high mobility rate at Tøyen primarily is a result of many

majority Norwegian families moving. Given the political aims and Tøyen's urban character, we pose the following research question: How is a place that is heterogenous as well as exposed to change perceived by middle-class parents as suitable for raising children? Our study is primarily based on interviews with current and former Tøyen residents, as well as professionals at the local school and the police. Additionally, we will draw on our own survey to residents and movers. By studying how Tøyen is evaluated as a place to live and to raise children, our paper contributes to our understanding of some of the underlying conditions that challenge the desired residential stability.

Keywords

housing and neighborhood preferences, 'urban' families, area-based initiatives

Bypolitikk og områdesatsinger

Siden 1960-, men særlig fra 1980-tallet, har myndighetene i en rekke europeiske land finansiert og iverksatt såkalte områdebaserte satsinger for utsatte bydeler (Atkinson & Zimmermann, 2018). Også i Norge har staten og kommunale bymyndigheter gått sammen om ulike satsinger for å løfte byområder man har definert som utsatte, eller der levekårene jevnt over er markant dårligere enn bygjennomsnittet (Andersen & Brattbakk, 2020). Slike satsinger har man spesielt gjennomført i hovedstaden (f.eks. Gabrielsen, 2012), byen med «de største sosiale ulikhetene» i Norge (Ljunggren, 2017a, s. 11) – og en by der ulike grupper, samt byrder så vel som goder, er ulikt fordelt i bylandskapet (Ljunggren, 2017b). Innenfor de brede områdesatsingene har man i Norge utviklet det som omtales som områdeløft, der tiltak – som for eksempel etablering av nye møteplasser (f.eks. Bydel Gamle Oslo, 2020) – rettes mot mer geografisk avgrensede boligområder som anses å ha spesielle levekårsutfordringer (Ruud, 2012). Utover en virkning i det utvalgte byområdet har politikktutformere og ulikt posisjonerte politikktutøvere (jf. Andersen & Røe, 2017b, s. 93–94) hatt ambisjoner om å forhindre eller motvirke segregasjonsprosesser i byene mer generelt, og dermed bokonsentrasjoner lokalt (Andersen & Brattbakk, 2020; Econ Pöyry AS, 2008, s. 1). Snarere enn bokonsentrasjoner har Oslos kommunepolitikere ambisjoner om en sosialt blandet by (Andersen & Skrede, 2017), der de ulike nabolagene har en «blandet befolkningssammensetning» og «stabile bomiljøer», noe som blant annet må sikres ved at alle nabolag tilbyr «gode oppvekstvilkår [og et] variert boligtilbud» (Oslo kommune, 2018, s. 47).

Områdeløftene på Tøyen

Et av de mest omtalte områdeløftene i Oslo de senere årene er Områdeløft Tøyen (Andersen & Skrede, 2019). Områdeløftet ble iverksatt av kommunen i 2013 som en direkte konsekvens av at Munchmuseet ble vedtatt flyttet fra Tøyen og til Bjørvika (Brattbakk mfl., 2015). Løftet ble i 2018 utvidet til også å gjelde naboområdet Grønland (Oslo kommune, 2019). Både Grønland og Tøyen er lokalisert i bydel Gamle Oslo, i Oslo indre øst. Dette er et område som siden 1800-tallet har vært preget av betydelige levekårsutfordringer (Sæter & Ruud, 2005). I store deler av den etterfølgende tiden har et sentralt politisk mål vært å skape større befolkningsvariasjon i disse områdene, og følgelig redusere de sosiale forskjellene mellom østkant og vestkant. Dette er forsøkt gjort ved å tiltrekke og holde på majoritetsnorske barnefamilier her (Holgersen, 2020; Huse, 2010), men det er også blitt argumentert for at flere innvandrere heller burde bli bosatt på vestkanten enn i indre øst (Andersen, 2014, s. 151 f.). Samlet sett har det vært en ambisjon om lokal *social mix*, det vil si en sosialt sammensatt beboersammensetning.

Kommunen forklarer at det offentlige områdeløftet «skal bidra til at Grønland og Tøyen oppleves som trygge og inkluderende steder, med aktive innbyggere som gjerne vil og kan bli boende» (Oslo kommune, 2019). Dette skal oppnås ved å 1) trygge bo- og oppvekstmiljøer,

2) styrke og skape møteplasser og 3) tilrettelegge for helsefremmende aktivitet og deltakelse (Oslo kommune, 2015). Om vi følger Holgersen (2020, s. 11), kan målformuleringen «innbyggere som gjerne vil og kan bli boende» ses på som å være rettet mot den eiendomsbesittende middelklassen, da disse selv kan velge enten å bli eller flytte andre steder ved å selge på Tøyen. En slik tolkning blir styrket ved å se hen til kommunens uttrykte målsetning om sosialt sammensatte nabolag, samt målet om at de indre byområdene må bli mer attraktive for barnefamilier. Som en representant for Plan- og bygningsetaten formulerte det: «Mønstret er klart: For mange barnefamilier flytter ut. Vi undres: Hva er det som gjør dette? Og hva kan vi bidra med for å beholde dem?» (Johansen, 2018).

Tøyen har altså i lang tid vært forbundet med utfordringer, og tidlig på 2000-tallet viste Hansen og Brattbakk (2005) at «rundt 70 prosent av Oslos befolkning vurderte området som lite attraktivt (Andersen mfl., 2017, s. 195). I 2013 var Tøyen i stor grad fremdeles ansett som et utsatt område. Mens en eiendomsmegler med kontor på Vinderen beskrev Grünerløkka som et mulig boligområde for unge voksne fra vestkanten som for en periode ville bo nær barer og kafeer, ble Tøyen ansett som totalt upassende (Andersen, 2014, s. 171). I en rapport bestilt av kommunen (Brattbakk mfl., 2015) fant derimot forskerne klare tegn til attraktivitetsendringer allerede i 2015 gjennom «[d]en pågående innflyttingen av høyt utdannet etnisk norsk middelklasse» (Andersen mfl., 2017, s. 195). Ifølge Huse (2010) synes tilstrømming av unge middelklassebeboere til Tøyen-Grønland-området å ha tiltatt enda noen år tidligere. Uansett tyder områdeendringene, inkludert en ny stedsdiskurs, å ha ført til at Tøyens attraktivitet som rekreasjons- og bosted har økt (Holgersen, 2020), særlig siden 1990-tallet (Andersen, 2014). Bostabiliteten til gruppen «middelklassebeboere» synes derimot å være lav, og det er tidligere observert at den høye graden av flyttehyppighet på Tøyen først og fremst er et resultat av at en stor andel majoritetsnorske familier flytter når barna kommer i skolealder (Brattbakk mfl., 2015). Gitt de politiske målsetningene om at såkalte «ressurssterke familier» skal bli boende på Tøyen (se også Brage, 2019), og Tøyens urbane karakter, ønsker vi med Tøyen som case å besvare følgende spørsmål: Hvordan oppfattes et heterogent og «endringsutsatt» område som et passende oppvekststed av middelklasseforeldre?

Siden Områdeløft Tøyen spesielt har vært knyttet til de omtalte «ressurssterke familiene» og Oslos bypolitikk mer generelt samtidig har vært rettet mot å motvirke etnisk bosteds-segregasjon og holde på barnefamiliene i sentrumsstrøkene, retter vi søkelyset mot bofaste og utflyttede barnefamilier som både kan kategoriseres som tilhørende den såkalte «etniske majoriteten» og «middelklassen». For å se nærmere på hvordan Tøyen, etter å ha blitt «løftet» gjennom flere år, vurderes som et bo- og oppvekststed har vi intervjuet nåværende og tidligere tøyenbeboere. Dette kan gi et innblikk i hvilke, med Small (2004), *betingelser* som kan tenkes å rokke ved bostabiliteten i området.

Et byområde i endring

I tillegg til det politiske engasjementet i form av målrettede tiltak, et engasjement som har kommet og gått gjennom årene (Andersen, 2014; Andersen & Brattbakk, 2020; Christensen, 1984), har engasjerte tøyenbeboere i nyere tid vært pådrivere for at flere barnefamilier skal bli boende, også når barna kommer i skolealder (Brattbakk mfl., 2015). Noen foreldre mobiliserte rundt 2013/2014 dessuten for at langt flere foresatte burde velge Tøyen skole ved skolestart (Vestreng, 2014), og gjennom en aftenpostenkronikk ønsket en tiltak blant annet mot åpenlys narkotikaomsetning i barnehager (Kriznik & Frøjd, 2013). Slike beboerinitiativ (Kriznik, 2013) er et uttrykk for at en ønsket å styrke oppvekstvilkårene, slik at en selv og naboer med barn skulle kunne bli værende i området.

Nærmest parallelt med lokalbefolkningens engasjement og myndighetenes områdeløft, har private næringsaktører satset på å ruste opp Tøyen (Andersen mfl., 2017). I et intervju med den daværende prosjektlederen for «gårdeierens revitaliseringsprosess» bestemte denne sammenslutningen seg i 2011 for å pusse opp torget, da få leietakere ønsket seg til Tøyen. For

summen av sosiale boliger, utlevering av metadon, butikker som stengte tidlig, ga ikke noe levende bymiljø [...]. Så, for å få til Tøyen, så er vi nødt til å få til et levende by-torg. Vi konsentrerte oss om det å lage en trygg og levende bydel. Tøyen var mørk, fraflyttet og byen var død [...]. [Da] vi begynte å få til restauranter og kaféer, kom jo også leietakerne og ville leie kontorer. Og med Tøyenløftet og alt det der, så sa det jo plutselig woff [...]. Nå kommer det en cocktailbar på hjørnet der, så nå har boblen sprukket – det skjedde særlig etter [utestedet] Postkontoret, for da fikk man det urbane uttrykket. (Intervju, 13.8.15)

I et intervju med en av de store eiendomsbesitterne på Tøyen, en aktør som også eier en rekke eiendommer flere steder i hovedstaden, ble det forklart at selskapet jobber for «å løfte» områdene der de har eiendommer (intervju 29.6.15). De så for seg en omfattende transformasjon langs «aksen fra Bjørvika til Tøyen». Det er interessant hva slags romlige forankringer, og dermed sosioøkonomiske profiler eller materielle forbilder, selskapets representanter trakk frem. I Bjørvika finner en foruten høye eiendomsverdier og prestisjeinstitusjoner som Operaen (Andersen & Røe, 2017a; Mæhle, 2019) bygningsrekken «Barcode, en synlig manifestasjon av den finansielle eliten og den såkalte 'kreative klassen'» (Andersen & Røe, 2017c, s. 314). Etter hvert kom uansett de private investeringene til syne på Tøyen torg, et torg som dermed ble preget av en rekke serveringstilbud rettet særlig mot middelklassen (Andersen & Ander, 2018, s. 36; Brattbakk mfl., 2015, s. 116), noe som bidro til at *Dagens Næringsliv* klassifiserte torget som «hipt» (Andersen mfl., 2017, s. 196). I en kronikk i *Arkitektnytt* hevder Andersen og Sommerfelt (2017) at noen av kontorarbeidsplassene på Tøyen, og da spesifikt de som befinner seg under paraplyen *Tøyen Startup Village* (TSV), nettopp synes tiltenkt «den kreative klassen», mens Holgersen (2020) omtaler dem som entreprenører. Daværende daglig leder hevdet at i tillegg til å være et «gründerfellellskap» ønsker TSV i tillegg å drive «byutvikling» (Andersen & Sommerfelt, 2017). Mens eiendomsbesitteren referert ovenfor kan sies å ha endringene i Bjørvika som forbilde, er startup-satsingen i Hackney, London (Nathan & Vandore, 2014) modell for TSV (Andersen & Sommerfelt, 2017). Om TSV lykkes med å «tiltrekke seg 'deres type' entreprenører til området, vil dette uten tvil bidra svært til gentrifisering» av Tøyen, hevder Holgersen (2020, s. 10, vår oversettelse). I hvilken grad en omfattende gentrifisering, forstått som at beboere presses ut, vil skje, fremstår fortsatt som usikkert (Andersen mfl., 2017, s. 195 f.). Som i Hackney (Butcher & Dickens, 2016) ser vi likevel på Tøyen tegn til «affektiv utstøtning» eller fremmedgjøring (Andersen & Sommerfelt, 2017). Som en kvinne i 60-årene (med høyere utdanning) bosatt på Tøyen i rundt 7 år, svarte i vår spørreundersøkelse på spørsmålet om hva vedkommende eventuelt ikke likte ved Tøyen:¹

Gentrifisering har sine sider. Liker for så vidt det som har skjedd av endringer på Tøyen torg, men føler meg noe fremmedgjort blant «hipsterne». Underlig å være over 60 år og føle seg gammel når man er på kafé.

1. Undersøkelsen var en del av det NFR-finansierte prosjektet «Invisible Infrastructures» (Andersen & Dalseide, 2019).

Om kommunens områdetiltak ikke har samme klasseprofil eller inntjeningsmål som de private aktørene, synes likevel «middelklassen» å være en viktig målgruppene også her.

Å forstå flyttehistorier – foreliggende forskning og teoretisk posisjonering

Den norske byforskningen har etter hvert produsert en rekke studier som belyser og forklarer flyttemønstre, særlig i hovedstaden. Denne kvantitativt-orienterte litteraturen viser – eller gir indikasjoner på – hvordan blant annet økonomi, boligmarkedets «innretning», boligtypologier, nabolag, nabolagenes sosiale profiler og stigma virker inn på byboernes mobilitet (Barlindhaug, 2017; Galster & Magnusson Turner, 2019; Hansen & Brattbakk, 2005; Magnusson Turner & Wessel, 2013; Turner & Wessel, 2019; Wessel mfl., 2018; Wessel & Nordvik, 2019). Kvalitativt-orienterte studier som forsøker å gå mer «i dybden» på familiers flyttehistorier, er det færre av (i de mange studiene fra Alnaprosjektet er flytting i liten grad tematisert (se f.eks. Alghasi mfl., 2012; Eriksen, 2015, 2019). Særlig er det få som konsentrerer seg om bestemte og navngitte nabolag for å belyse stedskvaliteters mulige betydning (bl.a. i Søholt & Lynnebakke, 2015, er nabolagene anonymisert). Snarere gir disse bidragene «nabolagssmakebiter» fra flere Oslo-bydeler, for eksempel for å si noe mer generelt om hvordan skole, etnisk mangfold, sted og stedsminner kan bidra til å forklare flytting (Andersen, 2014; Andersen mfl., 2015; Røe & Sæter, 2015). Inspirert av Small og Feldman (2012, s. 68) ser vi det som nyttig om «etnografiske studier blir mer integrert [i den norske flytteforskning]», som i dag domineres av kvantitativt-orientert forskning der det sjelden refereres til kvalitative Oslo-studier. Vår vurdering er at en slik dialog vil være fruktbar.

Vårt utgangspunkt er blant annet studier som Wessel og Lunke (2019), som dokumenterer at mønsteret (fortsatt) er at førstegangsforeldre i Oslo flytter fra indre til ytre by / forstedene (Wessel & Lunke, 2019, s. 14 f.). De viser også at familier i økende grad flytter fra leiligheter til hus, og hus er det få av i indre byområder som Tøyen (Wessel & Lunke, 2019, s. 13 f.). Livsfaseperspektivet gir oss en inngang til å forstå vurderingen av Tøyen som bo- og oppvekststed blant våre informanter, og følgelig hvorfor en stor andel velger å flytte. Ifølge livsfaseperspektivet vil endringer i én dimensjon ved et husholds aldringsprosess være tett sammenvevd med endringer i andre dimensjoner. Endringer i husholdets sammensetning, som familiedannelse eller -forøkelse, vil blant annet henge sammen med endringer i yrkeskarriere og virker inn på boligkarriere (Clark & Huang, 2003). Å utforske flytting i dette rammeverket innebærer at en skiller mellom hva som er utløsende dimensjon for flytting, og andre relevante dimensjoner som påvirker beslutningen. Disse er gjensidig avhengige og vil virke inn på hverandre (Mulder & Hooimeijer, 1999). For eksempel kan familiedannelse eller -forøkelse (familiekarriere) være utløsende for flytting, og valg av bolig og nabolag (boligkarriere) vil henge sammen med hvilke sosioøkonomiske forutsetninger (yrkeskarriere) en har i boligmarkedet (Clark & Huang, 2003).

Rammeverket kritiseres for å være for fleksibelt og vagt, i tillegg for å være vanskelig å teste, fordi det tillater mange forskjellige utfall (Lersch, 2014). Likevel finner vi det å være en relevant innfallsvinkel i analysen av vårt datamateriale, ettersom det favner variasjonen i informantenes flyttemønstre. Vårt utvalg består av informanter i flere alderstrinn, og andre teoretiske rammeverk som betoner at et husholds aldringsprosess følger en bestemt tidslinje (se Rossis livssyklusperspektiv, 1980), vil være for deterministisk i analysen av våre data.

Data og metode

I denne artikkelen ønsker vi å ta et dypdykk inn i flyttheistoriene og flyttevurderingene til et utvalg tidligere og nåværende tøyenbeboere. Vi har derfor benyttet oss av en kvalitativ case-study-metodologi med dybdeintervjuer som vår hovedstrategi for å generere data. For å komme i kontakt med potensielle informanter benyttet vi oss av Boligbasen², *Dagens Næringslivs* offentlig tilgjengelige database for kjøp og salg av bolig, vi kontaktet boligselsgere via Finn.no og henvendte oss til personer som i vår spørreundersøkelse hadde sagt seg villige til å bli intervjuet. Hovedkriteriene for utvalget var at vedkommende var majoritetsnorsk middelklasseforelder og hadde flyttet fra Tøyen etter områdeløftets igangsettelse til et annet område i Oslo eller i omegnskommunene. Vi kontaktet også majoritetsnorske middelklassepersoner som i spørreundersøkelsen hadde gitt svar som antydte at de så på seg selv som potensielle foreldre, og samtidig var i 20- og 30-årene. Totalt sett intervjuet vi åtte middelklasseforeldre som hadde flyttet fra Tøyen. De fleste hadde flyttet kort tid før intervjuene fant sted, mens et par hadde flyttet noen år tidligere. I tillegg intervjuet vi en tøyenfamilie på flyttefot, en utflyttet familie som ennå ikke hadde barn, samt flere som på intervjuetidspunktet så på seg selv som bofaste.

Foruten innblikk i middelklasseforeldrenes stedshistorier ønsket vi å få tilgang til overordnet informasjon om de sosiale og materielle forholdene på Tøyen. I den forbindelse har vi gjennomført to intervjuer med rektor ved Tøyen skole og tre intervjuer med leder for gatepatruljen i Oslopolitiet (i tidsperioden 2015 til 2019). Intervjuene ble gjennomført hjemme hos informantene, på kafé eller på deres arbeidssted. Vi har altså også trukket på intervjuer fra tidligere forskningsprosjekter på Tøyen samt erfaringer fra etnografisk feltarbeid og vår elektroniske spørreundersøkelse til beboere og utflyttere. Undersøkelsen foregikk i perioden mai 2018 til desember 2019, med totalt 745 respondenter. I tillegg har vi gjennomført strategiske dokumentanalyser.

Tøyen som bo- og oppvekststed

Som beskrevet har Tøyen fått en tilstrømning av unge, majoritetsnorske middelklassebeboere. Samtidig som områdefornyelsen har ført til at flere har fått øynene opp for Tøyen, utfordres den ønskelige bostabiliteten, eller byutviklingsbyrådens bilde av Tøyen som et «bygdesamfunn» preget av tett samhold (Marcussen, 2018), ved at en stor andel beboere ser ut til å anse området som en mellomstasjon i livsløpet (Brattbakk mfl., 2015). For å låne et begrep fra Chicago-skolen kan deler av Oslo indre øst, inkludert Tøyen, kategoriseres som «Oslo's 'zones of transition'» (Burgess (1984) sitert i Andersen, 2014, sluttnote 245. Referanse utelatt). Denne gjennomstrømningen har innvirkning på det sosiale livet i nabolagene (Huse 2010). Det er først og fremst majoritetsnorske barnefamilier, med barn i skolealder, som flytter (Brattbakk mfl., 2015). Dette peker i retning av at Tøyen ikke nødvendigvis harmonerer med middelklassebeboernes behov og preferanser hva gjelder bolig og nabolag i lengden (Andersen mfl., 2017).

En slik tolkning støttes også av funnene fra spørreundersøkelsen, som dog inkluderte naboområdet Kampen. I en gruppe på 741 respondenter som er bosatt eller tidligere bosatt på Tøyen/Kampen, er 47 respondenter utflyttere med barn. Tallene er for små til å skille på for eksempel «majoritet» og «minoritet», men kan likevel gi et inntrykk av generelle flyttemønstre på Tøyen. Utflytterne ble spurt hva de likte, og hva de ikke likte da de bodde på

2. <https://www.dn.no/boligpriser>, hentet 17. april 2020

Tøyen/Kampen. Misnøye med kriminalitet, rus og sosiale forhold, samt fysisk standard, luft og trafikk var de mest fremtredende svarene på hva de ikke likte. Samtidig var det ytterst få som ikke hadde noe positivt å si om Tøyen/Kampen, noe som nyanserer bildet og kan indikere kompleksitet i respondentenes flyttemotiver. Vi vender oss derfor til intervjufunnene.

Behov og preferanser vedrørende bolig- og områdekvaliteter

Informantene vi snakket med, oppga flere flyttemotiver i sine historier, men et gjennomgående mønster synes å være betydningen av overensstemmelse mellom familieforhold på den ene siden og bo- eller nabolagsforhold på den andre. De fleste utflytterne pekte på boligkvaliteter, som boligstørrelse eller tilgang til grøntarealer, samt sosiale utfordringer i nærmiljøet, som en faktor bak deres beslutning om å flytte fra Tøyen.

Boligstørrelse og tilgang til grøntarealer

Behov for en romsligere bolig i forbindelse med familieførøkelse fremkom i flere av flyttehistoriene: «Det var for så vidt en ganske luftig leilighet. [Det er] stort nok for oss og ett barn på en måte, men ikke når du skal ha en til, da» (kvinne i trettiårene, flyttet til Drammen). Om boligstørrelse ikke ble oppgitt som flyttemotiv, var det likevel slik at alle utenom én informant, som flyttet grunnet et samlivsbrudd, flyttet til en større bolig. Funnene harmonerer i stor grad med livsfaseperspektivet, da familienes nye livsfase synes å ha ført til nye behov og preferanser, noe som også ble observert av Bragen (2013) da hun intervjuet barnefamilier om deres flytting fra ytre Oslo øst til Akershus. Våre og andres observasjoner illustrerer hvordan hendelser i livsløpet innad i et hushold, her familieførøkelse, kan være en drivkraft for flytting. På Tøyen er det få eller ingen annen boligtype enn leilighet tilgjengelig, og i en delbydel som Nedre Tøyen er det 419 ettroms, 1 651 toroms og kun 108 fireroms leiligheter totalt (Oslo kommune, 2020). En kan anta at tobarnsfamilier dermed ikke har mange valgmuligheter om de ønsker ett soverom per barn (Barlindhaug mfl., 2018, s. 14). Mye tyder altså på at boligmassen på Tøyen, som er en sentrumsnær bydel med høy grad av bymessighet, ikke passer inn i det bildet en gjennomsnittlig middelklasseforelder har av en ideell oppvekst for sine barn. Boligens umiddelbare fysiske omgivelser var en vurderingsfaktor for foreldre, både for informanter som hadde flyttet internt i Oslos indre byområder, og for dem som hadde flyttet til andre kommuner:

Og det er jo noe med at arkitekturen [her i bydel Sagene] er jo bygget mer for småbarnslivet. [...] De er sånn tre- og fireetasjes bygårder med store, lukkede indre rom, som er veldig gunstig for småbarnsfamilier. Så da kan ungene være [i gårdsrommet] og leke, og så blir det veldig sånn fellesskap. [...] Litt sånn, landsby-/grendfølelse. Det opplevde vi [...] som en mer tilgjengelig sånn livsstil-barneoppdragelsesform da. (Mann i førtiårene, flyttet til bydel Sagene)

Vi hadde jo ikke en balkong [på Tøyen]. Det var en bakgård som for så vidt var koselig nok. Men [...] alle hører ekkoet /ler/. [...] Du føler ikke du er [...] på et privat sted når du er der da. Blir veldig eksponert hele tiden hver gang du går ut døra. Syns det er deilig å ha [...] litt plass rundt seg som er *sitt* da. (Kvinne i tjueårene, flyttet til Drammen)

I tillegg til bolig kan tilgang til grøntarealer forstås som et livsfaserelatert flyttemotiv (Kadasia, 2019). For barnefamilier kan tilgjengelige grøntområder være en preferanse som veier tungt i vurderingen av nabolag, fordi barn og unge tilbringer store deler av sin fritid utendørs (Brattbakk & Andersen, 2018). I informantenes flyttehistorier, men også i svarene i surveyundersøkelsen, kom det frem at flere verdsatte naturkvaliteter da de bodde i Tøyenområdet. Selv om det finnes tilgjengelige grøntområder på Tøyen, som byparkene eller i

bygårdene, later likevel ikke disse å være i tråd med alles preferanser for naturkvaliteter. Flere informanter oppga for eksempel private grøntområder som ønskelig:

Ja, det, det er litt av grunnen til at vi har flyttet da [...] det at vi kan leve litt nærmere natur. [...] Det å kunne vise barnet vårt hvordan naturen fungerer, og kunne hente mat som vi har dyrket selv ute. [...] Det er klart, vi hadde mye plantekasser og sånn [på Tøyen], men det føltes liksom ikke som vårt, og de sto liksom gjerne i en park, hvor jeg tenkte 'hm, hva er det folk har puttet oppi her?' Og ja, ikke nødvendigvis noe jeg hadde lyst til å ta med hjem og spise middag av. (Kvinne i trettiårene, flyttet til Asker)

Felles for dem som ønsket andre typer grøntarealer, var at barna kunne være tettere på naturen og leke mer fritt. Dette stemmer overens med livsfaseperspektivet, ettersom en tilværelse med barn fører til andre behov og preferanser for hvilke naturkvaliteter en foretrekker.

Oppvekstvilkår i nærmiljøet

Flyttehyppigheten som preger Tøyen, kan også forstås i lys av hvordan middelklasseforeldre vurderer områdets oppvekstvilkår mer generelt (Kadasia, 2019). Barnefamilier synes å være spesielt bevisste på å bosette seg i nabolag som harmonerer med deres preferanser for oppvekstmiljø, sett i forhold til hushold uten barn (Harris, 1999; Ellen, 2000). Sosiale problemer, manglende fasiliteter, forurensning og lav boligkvalitet er nabolagskarakteristikker som en oftere finner i nabolag med høy grad av innvandretetthet som Tøyen (Wessel & Nordvik, 2019), egenskaper som ofte vurderes negativt av foreldre. Det må understrekes at Tøyen også er et område mange av beboerne snakker varmt om, og nyere tilbud som barnebiblioteket er et attraktivt tilbud både for barna som bruker det, og foresatte. Likevel pekte flere informanter og surveyrespondenter på at de sosiale problemene og utfordringer som støy vedvarte.

Den sosiale strukturen på Tøyen representerer variasjon langs ulike linjer, og kommer spesielt til uttrykk om en ser til det etniske mangfoldet og sosioøkonomiske karakteristikker (Kadasia, 2019). Sammenlignet med Oslo som helhet lever en stor andel av beboerne på Tøyen med betydelige levekårsutfordringer (Kadasia, 2019), og tidligere studier har vist at hver tredje barnefamilie lever under OECDs fattigdomsgrense (Brattbakk & Andersen, 2017, s. 40). Å vokse opp i et heterogent byområde som Tøyen kan for mange anses som givende, i og med at barn tidlig eksponeres for mangfold og følgelig kan bli mer tolerante overfor annerledeshet. Men levekårsutfordringene som eksisterer på Tøyen, synes også å bidra til uro blant foreldre. Dette kan være bekymring rundt ens egne barns fremtidsutsikter innenfor utdanning og yrkesliv, eller for at de trekkes inn i uheldige miljø (Andersen mfl., 2017). Gjennom intervjuer med både bofaste og utflyttere kom en nostalgi rundt egen oppvekst i mindre urbane områder noen ganger til uttrykk (se også Skrede & Andersen, 2020). For flere var det også viktig å sikre en «sosial» og «kulturell reproduksjon» (Andersen, 2014; Atkinson, 2006; Butler & Robson, 2001, 2003), blant annet ved å forsikre seg om at skolen og nabolaget generelt kunne tilby det en anså som ønsket utdanning, sosialt miljø og kulturelle impulser. Blant de fleste utflytterne vi snakket med, var det spesielt nærskolens kvalitet og gatekriminalitet som fremkom som bekymringsverdige aspekter ved oppvekstmiljøet på Tøyen.

Gatekriminalitet

Tøyen har vært beskrevet som hovedstadens tøffeste oppvekstmiljø (Dagbladet, 2012), noe som henger sammen kriminell aktivitet, synlig ustabile personer som har bodd i de kommu-

nale boligene i området, eller som har benyttet seg av Lovisenberg DPS, NAV-kontoret eller apotekets metadonutsalg på torget (Brattbakk mfl., 2015). Fordi de sosiale forholdene på Tøyen ikke har endret seg i samme tempo som de fysiske, reproduseres Tøyens omdømme som et risikoområde eller et utsatt sted (se f.eks. NTB, 2020), selv om diskursen om Tøyen som nevnt også rommer fortellinger om et endret og nå «hipt» område (Andersen mfl., 2017).

De fleste informantene fortalte at de hadde følt seg trygge i løpet av tiden de hadde bodd på Tøyen. Det var imidlertid flere som pekte på de vedvarende sosiale utfordringene i nærmiljøet som innvirkende for hvordan de vurderte Tøyen som oppvekststed. I samtlige flyttehistorier fremkommer bekymringer for at ens egne barn ville eksponeres for de mørkere sidene ved området når de ble eldre og kontaktflaten større. Men det var kun én informant som oppga dette som en avgjørende grunn til å flytte:

Du får en følelse når du går på gata [på Tøyen]. Og jeg har hørt sjargongen mellom ungdom, [det var] stadig snakk om hvem som skulle stabbe hvem og ... [...] Jeg følte at det hadde vært litt for stort sjansespill egentlig, sånn som jeg, eller vi, oppfatta miljøet akkurat der da. (Kvinne i tyveårene, flyttet til Drammen)

De andre informantene reflekterte rundt samme problematikk, uten at de knyttet dette direkte til faktisk flytting: «Ja, hvordan er det å ha en ni-tiåring på Tøyen for eksempel da? [...] Det blir teoretisk, for at vi har ikke så store barn. Men der kan jeg nok tenke at, ok, den verden barna lager der kan ha noen elementer av noe litt skumlere i seg» (mann i trettiårene, flyttet til bydel Grünerløkka). Det var ikke bare voksne som kjente på en uro. Under vårt feltarbeid på Tøyen snakket vi også med barn som hadde opplevd utrygge situasjoner.

I samtale med lederen for gatepatruljen i Oslopolitiet vektla han et skille mellom trygghetsfølelse og faktisk trygghet da han snakket om oppvekstmiljøet på Tøyen:

Jeg tror man må skille mellom trygghet og trygghetsfølelse der. Det er trygt å bo på Tøyen og Grønland. Det skal mye til at du blir innblandet i noe hvis du ikke har noe med dette å gjøre. Men det er klart at har du en ungdom på en skole, så kan det bli utpressing og det kan bli andre ting. Du kan ende opp som involvert. [...] Så det er viktig å ta det reelt, for det er jo reelt at vi har disse problemene med vold. Men samtidig, for 95 % av befolkningen så er det helt ufarlig og uproblematisk. Men de føler seg utrygge på grunn av det som skjer, i stor grad da. (Leder for gatepatruljen, 11.6.2019)

Uttalelsen illustrerer hvordan oppfatningene til bekymrede beboere i stor grad kan være et resultat av å ha vært vitne til kriminalitet eller vold i nærmiljøet, eller at en har lest om hendelser i media, heller enn at en har opplevd noe selv. Likevel synes slike hendelser å ha stor innflytelse på foreldres oppfatninger om Tøyen som oppvekststed, og kan forstås som et livsfaserelatert flyttemotiv. Hadde det ikke vært for at beboerne gikk inn i en ny livsfase som foreldre, kan det hende at de hadde blitt boende.

Nærskolens kvalitet

Oppfatninger om nærskolens kvalitet hadde også noe å si for hvordan Tøyen ble vurdert som oppvekststed. For noen inngikk nærskolen som en avgjørende grunn i beslutningen om å flytte, for andre var det en påvirkende faktor, mens for en tredje mer bofast gruppe var skole en kilde til uro (Andersen mfl., 2017). I sistnevnte kategori var blant annet en mannlig surveyrespondent som hadde ett barn i barnehagealder. Vedkommende hadde høyere uni-

versitetsutdannelse og hadde bodd på Tøyen under tre år. Han mente boligen på rundt 70 kvadratmeter passet godt nå som de var tre, men at den kunne bli liten om de fikk et barn til. Mannen var stort sett fornøyd med tilbudene til voksne, som Tøyen torg, og tilbudene til barn. Unntaket var skoletilbudet, som han vurderte som «veldig dårlig». Begrunnelsen han oppga, var at det var en stor «andel ressurssvake innvandrere på skolen». Noen informanter hadde selv hatt barn på skolen og baserte følgelig sin vurdering på førstehåndsinformasjon. Disse informantene oppga et skolemiljø preget av uro som grunn til misnøye, noe rektor ved skolen kunne bekrefte. Han så den urolige atmosfæren i sammenheng med skolens høye grad av elevmobilitet grunnet korte leiekontrakter, i tillegg koblet rektoren uroen til strukturelle utfordringer i området, henholdsvis fattigdom, trangboddhet og traumer:

Vi har jo det store problemet med mobiliteten. Elever kommer og går [gjennom året]. Kanskje minst 30 % av elevene. Og det kommer jo mye av kortidsleiekontrakter [og trangboddhet]. Det her vet jo politikerne, men det er jo vanskelig å gjøre noe med. Men vi skulle jo ønske at de kunne greie å sette *noen* stopper for det. For det er jo selvfølgelig ødeleggende for samfunnet. Unger blir revet opp stadig vekk, og de kan komme her på en torsdag og si 'vi skal flytte i morgen.' Og det er jo ille for dem selv, og det er ille for kameratene som er blitt glad i dem og har relasjon. Og lærer-elev selvfølgelig, og, og hele klasse miljøet. Så kommer det kanskje en ny et par uker etter. Sånn er det hele tida. Mobiliteten er jo det store problemet på Tøyen. Og barnefattigdommen. Så det store problemet [er knyttet til] mobiliteten, følgelig mye språkproblemer, og språkproblemer fører jo til uro. [...] Mange har ikke gått i barnehagen og mangler lekkompetanse. [Dermed ender en del lek i slåssing.] Dette blir det mye uro av. (Rektor ved Tøyen skole, 27.6.19)

Blant dem med barn i førskolealder hadde andrehåndsinformasjon, som informasjon fra venner og bekjente, eller media, bidratt til å forme deres oppfatninger om kvaliteten til nærskolen (jf. Kvamme, 2013). Oppfatningene knyttet seg i hovedsak til språkkompetanse og læringsmiljø, og informantene syntes å være nølende med tanke på å sende sine egne barn til Tøyen skole:

Kvinne: For mannen min så har det vært viktig med tanke på skolekrets. Jeg har ikke fokusert så mye på det, jeg tenker at det er langt frem, og man vet ikke hvordan ting er.

Intervjuer: Ja, du tenker på Tøyen skole?

Kvinne: Ja, for det ville jo vært den skolen som vår sønn soknet til, nå er han bare snart to. Så det er jo ... Og der har det skjedd masse, men da følte vi oss også litt tryggere med [nærskolen her hvor vi flyttet til].

Moralske implikasjoner i flyttebeslutningen

Flyttemotivene som oppgis i informantenes flyttehistorier synes på den ene siden å være preget av pragmatisme – en kjenner et behov for romsligere bolig og tilgang til andre former for grøntarealer som følger av familieforøkelse. På den andre siden synes flyttemotivene som relaterer seg til Tøyen-området vedvarende sosiale utfordringer, å bære preg av emosjoner. Uro omkring egne barns fremtidsutsikter har hatt innflytelse på beslutningen om å flytte, og kan således bidra til å destabilisere familiens bofasthet.

Emosjoner inngikk også i andre aspekter av flyttehistoriene. De fleste informantene fortalte at de hadde vært gjennom en sammensatt indre diskusjon i forbindelse med valget om å flytte (for en lignende diskusjon, se Kvamme, 2013). Flere pekte på de moralske implika-

sjonene ved å flytte fra Tøyen og fortalte at de i denne sammenheng hadde kjent på dårlig samvittighet: «Jeg følte jo, det kan jo være meg, at vi svikta når vi flytta» (kvinne i førtiårene, flyttet til bydel Grorud). «Jeg sitter liksom og tenker på så mange av disse tingene; jeg har litt dårlig samvittighet og er litt sint på meg selv, for hva man er en del av da» (mann i trettiårene, flyttet til bydel Grünerløkka).

Opplevelser som dette ble ofte sett i sammenheng med at en som utflytter ikke var med på dugnaden i forbindelse med endringsarbeidet, og at en ikke bidro til å oppfylle ønsket om mer mangfold på Tøyen. Det offentlige områdeløftet og befolkningsengasjementet blant beboere kan altså tenkes å legge noen føringer for hvordan utflytterne tenker rundt sin flyttebeslutning. Flere av informantene har altså stått i et dilemma. På den ene siden ønsker en å realisere egne behov og preferanser hva gjelder bolig, oppvekstmiljø eller andre flyttemotiver. På den andre siden synes utflytterne å ha kjent på et ansvar om å bli boende, grunnet ønsker fra flere hold om å holde på barnefamilieene på Tøyen.

Avslutning

I denne artikkelen har vi forsøkt å besvare problemstillingen: Hvordan oppfattes et heterogent og endringsutsatt område som et passende oppvekststed for middelklasseforeldre? På tross av at Tøyen har økt i attraktivitet som boligområde, eller i hvert fall synes å ha blitt enda mer tilpasset middelklassen gjennom flere områdeløft, er graden av bofasthet blant den majoritetsnorske middelklassen lav. En stor andel flytter ved familieetablering og -forøkelse, især når barna kommer i skolealder – noe som er i tråd med de mer generelle funnene til Wessel og Lunke, som dessuten viser at det er høyere grad av bostabilitet blant majoritetsnorske barnefamilier i områder i Oslo med en høy andel store boliger (Wessel & Lunke, 2019, s. 14). Tøyen fremstår altså som et transittområde for denne gruppen – et område som er attraktivt i én del av livet, men som ikke er i overensstemmelse med behov og preferanser i lengden. De underliggende betingelsene som rokker ved bofastheten til den majoritetsnorske middelklassen på Tøyen, synes å være både praktiske og emosjonelle.

Rent praktiske forhold inngår som viktige flyttemotiver, det vil si boligstørrelse og tilgjengelige grøntområder. Barnefamiliers flyttehyppighet bort fra Tøyen, men også fra indre by som helhet, kan tenkes å henge sammen med liten grad av tilgang til økonomisk oppnåelige boliger som passer barnefamiliers behov og preferanser. I tillegg til sosiale bånd virker boligutviklingen i Oslos forsteder og i omegnskommunene å være sterke motkrefter som trekker barnefamilier bort fra indre by. En forstadsutbygger forklarte at deres markedsføringsstrategi var å lokke Oslos barnefamilier ut av byen, og at Oslos by- og boligpolitikk således var en fordel for dem (Skrede & Andersen, 2019, 2020). Mens forstedene altså kan tilby eneboliger og småhus med bakkekontakt, er slike boformer i liten grad tilgjengelig i indre by, der politikernes visjoner om en bærekraftig byutvikling særlig finner materiell form gjennom fortetting, det vil si leilighetsbygging (Andersen & Skrede, 2017; Wessel & Lunke, 2019). Dersom en ønsker å øke graden av bofasthet til barnefamilier i indre by, kan leilighetsfordelingen styrkes og uteområder forbedres, slik at en bedre legger til rette for familier. I denne henseende bør kommunale bymyndigheter i mindre grad gi etter for utbyggenes økonomiske hensyn. Samtidig må en anerkjenne at i en endringsutsatt del av hovedstaden som Tøyen, kan slike tiltak bidra til gentrifisering. Dette kan muligens begrenses ved å styrke innslaget av prisgunstige boliger.

Utover rent praktiske grunner til å flytte fra Tøyen, spiller emosjoner eller ønsker om kulturell og sosial reproduksjon en viktig rolle med henblikk på hvordan foreldre vurderer oppvekstvilkårene i området. I denne sammenheng synes oppfatninger om nærskolens kvalitet

og bekymring rundt egne barns eksponering for gatekriminalitet å være dimensjoner ved det sosiale livet i området som inngår i flyttebeslutningen. Wessel og Nordvik (2019, s. 901) synes å hevde at det ikke er «rasjonelt» å la elevsammensetningen påvirke flyttebeslutninger, da foreliggende forskning viser at segregasjon ikke ser ut til å påvirke skoleresultatene (Fekjær & Birkelund, 2007). Siden også sosiale og kulturelle dimensjoner ved skolemiljøet er noe de fleste Tøyen-foreldrene vurderer som viktig, er vi usikre på om det er et treffende argument (se også Bragen, 2013). Uansett, ifølge litteraturen vil barnefamilier være spesielt bevisste med tanke på å bosette seg i områder der områdekvalitetene er i tråd med ens egne preferanser for hva som utgjør et godt eller passende nabolag. Fordi de sosiale utfordringene på Tøyen vedvarer, later dette til å være én viktig grunn til at mange velger å flytte. Våre funn og foreliggende etnografiske Oslo-studier (Andersen, 2014; Andersen mfl., 2017), samt studier som analyserer flyttemønstre (Wessel & Nordvik, 2019), peker mot at nabolagenes etniske profil virker inn på flyttebeslutninger. Slike fenomener, eller preferanser, lar seg vanskelig endre eller manipulere hverken av områdeløft alene eller bypolitikken mer generelt.

Om artikkelen

Arbeidet med datainnsamlingen er finansiert av Forskningsrådet, prosjektnummer 259888.

Referanser

- Alghasi, S., Eide, E., & Eriksen, T.H. (2012). *Den globale drabantbyen: Groruddalen og det nye Norge*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Andersen, B. (2014). *Westbound and eastbound: Managing sameness and the making of separations in Oslo* [ph.d.-avhandling]. Universitetet i Oslo.
- Andersen, B., & Ander, H.E. (2018). Oslos byrom som arenaer for kos, konflikt og kommers. *Plan*, 50(2), 34–41. Hentet fra: http://www.idunn.no/plan/2018/02/oslos_byrom_som_arenaer_for_kos_konflikt_og_kommers
- Andersen, B., & Brattbakk, I. (2020). Områdesatsinger i Norge: Et skjørt kunnskapsgrunnlag for strategier og tiltak. *Tidsskrift for boligforskning*, 3(2), 130–147. doi: <https://doi.org/10.18261/issn.2535-5988-2020-02-03>
- Andersen, B., Brattbakk, I., & Dalseide, A.M. (2017). Vinderenliv og Tøyenliv. Ro og uro i en segregert by. I J. Ljunggren (red.), *Oslo – ulikhetenes by* (s. 189–208). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Andersen, B., & Dalseide, A.M. (2019). *Invisible Infrastructures*. Hentet fra: <http://www.invisibleinfrastructures.com>
- Andersen, B., & Røe, P.G. (2017a). Arkitektur og sosial ulikhet i Oslo. I J. Ljunggren (red.), *Oslo – ulikhetenes by* (s. 325–337). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Andersen, B., & Røe, P.G. (2017b). Arkitekturpolitikk for sosialt bærekraftig byutvikling. I J. Askim, K. Kolltveit & P.G. Røe (red.), *En smartere stat: Veier til bedre politikk og styring* (s. 89–104). Oslo: Universitetsforlaget.
- Andersen, B., & Røe, P.G. (2017c). The social context and politics of large scale urban architecture: Investigating the design of Barcode, Oslo. *European Urban and Regional Studies*, 24(3), 304–317. doi: <https://doi.org/10.1177/0969776416643751>
- Andersen, B., Røe, P.G., & Sæter, O. (2015). Trust and distrust in Oslo: Examining the relationship between the ideals of urban policy and (re)actions and ideals of citizens. I E. Righard, M. Johansson, & T. Salonen (red.), *Social Transformations in Scandinavian Cities: Nordic Perspectives on Urban Marginalisation and Social Sustainability* (s. 107–123). Lund: Nordic Academic Press.
- Andersen, B., & Skrede, J. (2017). Planning for a sustainable Oslo: The challenge of turning urban theory into practice. *Local Environment*, 22(5), 581–594. doi: <https://doi.org/10.1080/13549839.2016.1236783>

- Andersen, B., & Skrede, J. (2019). Steder og identiteter i Oslo. *Plan*, (1), 8–13.
- Andersen, B., & Sommerfelt, S. (2017). Florida på Tøyen. *Arkitektnytt*, (8), 23. Hentet fra: https://www.researchgate.net/publication/320557963_Florida_pa_Toyen
- Atkinson, R. (2006). Padding the bunker: Strategies of middle-class disaffiliation and colonisation in the city. *Urban Studies*, 43(4), 819–832. doi: <https://doi.org/10.1080/00420980600597806>
- Atkinson, R., & Zimmermann, K. (2018). Area-based initiatives – a facilitator for participatory governance? I H. Heinelt & S. Münch (red.), *Handbook on participatory governance* (s. 1–36). Edward Elgar. Hentet fra: <https://uwe-repository.worktribe.com/output/873078/area-based-initiatives-a-facilitator-for-participatory-governance>
- Barlindhaug, R. (2017). Boligmarked og flytting – betydning for segregasjon. I J. Ljunggren (red.), *Oslo – ulikhetenes by* (s. 121–144). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Barlindhaug, R., Langset, B., Nygaard, M.O., & Ruud, M.E. (2018). *Bo- og flyttemotiver blant barnefamilier i Oslo*. Hentet fra: <https://fagarkivet-hioa.archive.knowledgearc.net/handle/20.500.12199/1294?show=full>
- Brage, Ø. (2019, 2. juni). Tøyenløftet – seks år etter. *Akers Avis Groruddalen*. Hentet fra: <https://groruddalen.no/toyenloftet-seks-ar-etter/19.25167>
- Bragen, M. S. (2013). *Barnefamiliers flytting fra Groruddalen: Hva betyr skole?* [masteroppgave]. Høgskolen i Oslo og Akershus.
- Brattbakk, I., & Andersen, B. (2017). Oppvekststedets betydning for barn og unge – Nabolaget som ressurs og utfordring. Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet, Høgskolen i Oslo. Hentet fra: <http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/AFI/Publikasjoner-AFI/Oppvekststedets-betydning-for-barn-og-unge>
- Brattbakk, I., & Andersen, B. (2018). Barn og unge på Grønland og Tøyen – Trange innerrom og risikable uterom. *Oslospeilet, Oslo kommune*, 28(2), 13–23. Hentet fra: <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13285675-1530108508/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Statistikk/OsloSpeilet%20nr.%202%202018.pdf>
- Brattbakk, I., Hagen, A.L., Rosten, M.G., Sæter, O., Osuldsen, J., Andersen, B., ... Bratseth, K. (2015). *Hva nå, Tøyen? Sosiokulturell stedsanalyse av Tøyen i Bydel Gamle Oslo*. Hentet fra: <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/AFI/Publikasjoner-AFI/Hva-naa-Toeyen>
- Butcher, M., & Dickens, L. (2016). Spatial dislocation and affective displacement: Youth perspectives on gentrification in London. *International Journal of Urban and Regional Research*, 40(4), 800–816. doi: <https://doi.org/10.1111/1468-2427.12432>
- Butler, T., & Robson, G. (2001). Social capital, gentrification and neighbourhood change in London: A comparison of three south London neighbourhoods. *Urban Studies*, 38(12), 2145–2162. doi: <https://doi.org/10.1080/00420980120087090>
- Butler, T., & Robson, G. (2003). Negotiating their way in: The middle classes, gentrification and the deployment of capital in a globalising metropolis. *Urban Studies*, 40(9), 1791–1809. doi: <https://doi.org/10.1080/0042098032000106609>
- Bydel Gamle Oslo. (2020). *Programplan for områdeløft. Bydel Gamle Oslo. Bydelsutvalgets innstilling*. Oslo: Oslo kommune. Hentet fra: <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13356229-1579102940/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Slik%20bygger%20vi%20Oslo/Områdeløft%20Grønland%20og%20Tøyen/Programplan%202020%20for%20Områdeløft%20Bydel%20Gamle%20Oslo.pdf>
- Christensen, A.L.G. (1984). Inner city area in transition: Consequences of product-oriented planning in Oslo. *Scandinavian Housing and Planning Research*, 1(1), 15–26. doi: <https://doi.org/10.80/02815738730030>
- Clark, W.A.V., & Huang, Y. (2003). The life course and residential mobility in British housing markets. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 35(2), 323–39. doi: <https://doi.org/10.1068/a3542>

- Dagbladet. (2012). *Hva er det med Tøyen?* Hentet fra: <https://www.dagbladet.no/magasinet/hva-er-det-med-toslashyen/63109688>
- Dagens Næringsliv. (2019). *Boligbasen*. Hentet fra: <https://www.dn.no/boligpriser>
- Econ Pöyry AS. (2008). *Følgeevaluering av områdesatsingen i Groruddalen. Utarbeidet for Husbanken*. Hentet fra: <https://evalueringsportalen.no/evaluering/folgeevaluering-av-omraedesatsingen-i-groruddalen/Folgeevaluering%20av%20omradesats.pdf/@inline>
- Ellen, I.G. (2000). Race-based neighbourhood projection: A proposed framework for understanding new data on racial integration. *Urban Studies*, 37(9), 1513–1533. doi: <https://doi.org/10.1080/00420980020080241>
- Eriksen, T.H. (2015). Rebuilding the ship at sea: Super-diversity, person and conduct in eastern Oslo. *Global Networks*, 15(1), 1–20. Hentet fra: <http://onlinelibrary.wiley.com.ezproxy.hioa.no/doi/10.1111/glob.12066/epdf>
- Eriksen, T.H. (2019). Security and insecurity in fragile urban fabrics: A suburb in Norway. I S.M. Low (red.), *The Routledge Handbook of Anthropology and the City* (s. 167–181). Oxon: Routledge.
- Fekjær, S.N., & Birkelund, G.E. (2007). Does the ethnic composition of upper secondary schools influence educational achievement and attainment? A multilevel analysis of the Norwegian case. *European Sociological Review*, 23(3), 309–323. doi: <https://doi.org/10.1093/esr/jcm003>
- Gabrielsen, G. V. (2012). «Implementing an area-based strategy in Groruddalen, Norway.» *Urban Research & Practice*, 5(1), 76–92. doi: <https://doi.org/10.1080/17535069.2012.656454>
- Galster, G., & Magnusson Turner, L. (2019). Status aversion, attraction and discrepancy as drivers of neighborhood selection. *City & Community*, 18(3), 937–964. doi: <https://doi.org/10.1111/cico.12435>
- Hansen, T., & Brattbakk, I. (2005). *Drabantbyene – bedre enn sitt rykte?* I R. Barlindhaug (red.), *Storbyens boligmarked – drivkrefter, rammebetingelser og handlingsvalg* (s. 33–66). Oslo: Scandinavian Academic Press.
- Harris, D.R. (1999). «Property values drop when blacks move in, because...»: Racial and socioeconomic determinants of neighborhood desirability. *American Sociological Review*, 64(3), 461–479. doi: <https://doi.org/10.2307/2657496>
- Holgersen, S. (2020). Lift the class – not the place! On class and urban policies in Oslo. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 1–20. doi: <https://doi.org/10.1080/04353684.2020.1728701>
- Huse, T. (2010). *Tøyengata: Et nyrikt stykke Norge*. Oslo: Flamme forlag.
- Johansen, R.V. (2018, 2. juni). Oslo kommune spør 13.500 barnefamilier: Hvorfor flyttet dere ut? Og til dere som er her: Hva skal til for at dere blir? *Aftenposten*. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/osloby/i/MgkrBB/Oslo-kommune-spor-13500-barnefamilier-Hvorfor-flyttet-dere-ut-Og-til-dere-som-er-her-Hva-skal-til-for-at-dere-blir>
- Kadasia, V.N.I. (2019). *Hvorfor flytter barnefamilier fra Tøyen? En kvalitativ studie av flyttemotiv blant tidligere tøyenbeboere* [masteroppgave]. Universitetet i Oslo.
- Kriznik, H.M. (2013). *Tøyeninitiativet*. Hentet fra: <http://loft-toyen.no/t-yen-initiativet.html>
- Kriznik, H.M., & Frøjd, E.K. (2013, 22. mai). Kom til Tøyen, Fabian Stang! Kronikk. *Aftenposten*. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/OpQJV/kom-til-toeyen-fabian-stang?#.UcmFpdglHYQ>
- Kvamme, A.J. (2013). *Barnefamiliers bostedsvalg i bydel Grorud: Norsk likhetstankegang sompremiss i flerkulturelle skoler og barnehager* [masteroppgave]. Høgskolen i Oslo og Akershus, Oslo.
- Lersch, P.M. (2014). *Residential relocations and their consequences: Life course effects in England and Germany*. Wiesbaden: Springer Fachmedien.
- Ljunggren, J. (2017a). Forord. I J. Ljunggren (red.), *Oslo – ulikhetenes by* (s. 11–12). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Ljunggren, J. (red.) (2017b). *Oslo – ulikhetenes by*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

- Magnusson Turner, L., & Wessel, T. (2013). Upwards, Outwards and Westwards: Relocation of Ethnic Minority Groups in the Oslo Region. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 95(1), 1–16. doi: <https://doi.org/10.1111/geob.12006>
- Marcussen, H.E. (2018, 27. november). *Byutviklingskveld: Tøyen. Er Tøyen en bydel for alle?* [foredrag]. Munchmuseet.
- Mulder, C.H., & Hooimeijer, P. (1999). Residential relocations in the life course. I L.J.G. van Wissen & P.A. Dykstra (red.), *Population issues: The plenum series on demographic methods and population analysis* (s. 159–186). Dordrecht: Springer.
- Mæhle, Y.M. (2019). *Sørenga: En porøs enklave. En kvalitativ studie av forsøk på naboskap og grensetrekking i Fjordbyen* [masteroppgave i samfunnsgeografi]. Universitetet i Oslo. Hentet fra: <https://www.duo.uio.no/handle/10852/69821>
- Nathan, M., & Vandore, E. (2014). Here be startups: Exploring London's 'Tech City' digital cluster. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 46(10), 2283–2299. doi: <https://doi.org/10.1068/a130255p>
- NTB. (2020, 16. mars). *Én person alvorlig skadd etter masseslagsmål på Tøyen i Oslo*. Hentet fra: <https://www.nettavisen.no/nyheter/innenriks/en-person-alvorlig-skadd-etter-masseslagsmal-pa-toyen-i-oslo/3423938736.html>
- Oslo kommune. (2015). *Prosjektbeskrivelser med budsjett 2015*. Oslo: Oslo kommune.
- Oslo kommune. (2018). *Vår by. Vår framtid. Kommuneplan for Oslo 2018. Samfunnsdel med byutviklingsstrategi. Visjon, mål og strategier mot 2040*. Oslo: Oslo kommune. Hentet fra: https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13324093-1557387648/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Politikk/Kommuneplan/Vedtatt%20kommuneplan%202018/KPS_2019-05-08_Utskriftvennlig.pdf
- Oslo kommune. (2019). *Programplan for områdeløft i Bydel Gamle Oslo*. Oslo: Oslo kommune
- Oslo kommune. (2020). Boligmengden etter antall rom i boligen 2001–2016. *Statistikkbanken*. Hentet fra: <http://statistikkbanken.oslo.kommune.no/webview/>
- Rossi, P.H. (1980). *Why families move* (2. utg.). SAGE.
- Ruud, M.E. (2012). Områdeløft – bidrag til utjevning av boforhold og levekår? I B.I. Nordahl (red.), *Boligmarked og boligpolitikk* (s. 299–316). Oslo: Akademika forlag.
- Røe, P.G., & Sæter, O. (2015). Med kroppsminner som flyttefølge mellom steder. I M. Aure, N.G. Berg, J. Cruickshank & B. Dale (red.), *Med sans for sted: Nyere teorier* (s. 149–163). Bergen: Fagbokforlaget.
- Skrede, J., & Andersen, B. (2019). A Suburban Dreamscape Outshining Urbanism: The Case of Housing Advertisements. *Space and Culture*. doi: <https://doi.org/10.1177/1206331219850443>
- Skrede, J., & Andersen, B. (2020). Selling homes: The polysemy of visual marketing. *Social Semiotics*. Hentet fra: <http://www.tandfonline.com/loi/csos20>
- Small, M.L. (2004). *Villa Victoria: The transformation of social capital in a Boston barrio*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Small, M.L., & Feldman, J. (2012). Ethnographic evidence, heterogeneity, and neighbourhood effects after Moving to Opportunity. I M. van Ham, D. Manley, N. Bailey, L. Simpson & D. Maclennan (red.), *Neighbourhood effects research: New perspectives* (s. 57–77). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Sæter, O., & Ruud, M.E. (2005). *Byen som symbolsk rom: Bypolitikk, stedsdiskurser og gentrifisering i Gamle Oslo*. Oslo: Norges byggforskningsinstitutt.
- Søholt, S., & Lynnebakke, B. (2015). Do immigrants' preferences for neighbourhood qualities contribute to segregation? The case of Oslo. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 41(14), 2314–2335. doi: <https://doi.org/10.1080/1369183X.2015.1054795>
- Turner, L.M., & Wessel, T. (2019). Housing market filtering in the Oslo region: Pro-market housing policies in a Nordic welfare-state context. *International Journal of Housing Policy*, 19(4) 483–508. doi: <https://doi.org/10.1080/19491247.2018.1540740>

- Vestreng, T.H. (2014, 6. juni). Mer enn tomme løfter. *Dagsavisen*. Hentet fra: <https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/mer-enn-tomme-lofter-1.282093>
- Wessel, T., & Lunke, E.B. (2019). Raising children in the inner city: Still a mismatch between housing and households? *Housing Studies*, 1–21. doi: <https://doi.org/10.1080/02673037.2019.1686128>
- Wessel, T., & Nordvik, V. (2019). Mixed neighbourhoods and native out-mobility in the Oslo region: The importance of parenthood. *Urban Studies*, 56(5), 885–905. doi: <https://doi.org/10.1177/0042098018768452>
- Wessel, T., Magnusson Turner, L., & Nordvik, V. (2018). Population dynamics and ethnic geographies in Oslo: The impact of migration and natural demographic change on ethnic composition and segregation. *Journal of Housing and the Built Environment*, 33, 789–805. doi: <https://doi.org/10.1007/s10901-017-9589-7>